

Βεβαίως κατά τη διάρκεια του χορού αυτού, ο γαμπρός μιμόταν τις γυναικείες κινήσεις της νύφης.

Όταν άρχιζαν οι μουσικοί το χορό αυτό, έβγαине η νύφη ντυμένη με το άσπρο νυφικό της φόρεμα και ο γαμπρός με τα γαμπρικά του. Δίπλα από την καρέκλα και το πιάτο των βιολάρηδων τοποθετείται μια άλλη καρέκλα, πάνω στην οποία έβαζαν ένα πιάτο καλυμμένο με ένα μεταξωτό μαντήλι για να ξεχωρίζει, κι αυτό ήταν το πιάτο της νύφης. Την ώρα που χόρευε το ανδρόγυνο, όλοι γενικά οι παρευρισκόμενοι πήγαιναν κοντά στο βιολί και πλούμιζαν τη νύφη με οποιοδήποτε ποσό, με νομίσματα, από χρυσά μέχρι αργυρά ή και χάλκινα, και ακολούθως πλούμιζαν και τους βιολάρηδες με μικρότερα νομίσματα.

Πολλές φορές καρφίτσωναν πάνω στα φορέματα του γαμπρού ή της νύφης χαρτονόμισμα ή κόσμημα.

ΤΡΙΤΗ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Η Τρίτη του γάμου ήταν κι αυτή μέρα με πολλές ενδιαφέρουσες δραστηριότητες και εκδηλώσεις. Την ημέρα αυτή από το μεσημέρι άρχιζε η συγκέντρωση των γυναικών, νέων, παντρεμένων και ηλικιωμένων, στο σπίτι του γάμου. Κύριος σκοπός ήταν να βοηθήσουν στο κόψιμο των μακαρονιών και του φιδέ. Αφού κάποιες ζύμωναν μια μεγάλη ποσότητα ζυμάρι μέσα σε μια σκάφη, κάθονταν οι άλλες ανά τέσσερις - πέντε γύρω από τους «τσέστους», μεγάλα και μικρά πανέρια, και αφού έπαιρνε η καθεμιά μικρή ποσότητα ζυμαριού, το τύλιγε ή το έτριβε με τα δάκτυλα της και όταν ελέπτυνε,

το έκοβε και το τοποθετούσε γύρω σε όλο το πανέρι. Έτσι κάλυπταν όλη την επιφάνεια του τα μακαρόνια και μετά τα εξέθεταν στον ήλιο να ξεραθούν ή να στεγνώσουν.

ΤΕΤΑΡΤΗ

Σαν ξημέρωνε η Τετάρτη, το πρωινό, γύρω στις εννέα, ο γαμπρός και η νύφη καλούσαν τους βιολάρηδες να προγευματίσουν μαζί τους και να τους αποχαιρετήσουν. Μετά το πρόγευμα ο γαμπρός έδινε συνήθως στους μουσικούς, σαν δώρο, από ένα μεταξωτό μαντήλι, που στο ένα άκρο του είχε δεμένο ένα νόμισμα ασημένιο, κάποτε δε και χρυσό. Αυτό εξαρτάτο πάντοτε από την οικονομική κατάσταση του ανδρόγυνου. Τα μαντήλια οπωσδήποτε ήταν απαραίτητα, έστω κι αν κάποτε ήσαν απλώς βαμβακερά ή λινά!

ΑΝΤΙΓΑΜΟΣ

Ο αντίγαμος ήταν άλλη μια πτυχή του κυριακού γάμου. Οκτώ ημέρες μετά την Κυριακή του γάμου, δηλαδή την επόμενη Κυριακή, ο γαμπρός καλούσε στο σπίτι του τα πεθερικά, τους γονείς του, τα αδέρφια του και τους κουμπάρους, κουμέρες, καθώς και μερικούς άλλους συγγενείς ή στενούς φίλους, που για κάποιο λόγο δεν μπόρεσαν να παρευρεθούν στους γάμους την προηγούμενη Κυριακή.

Εκεί στο σπίτι των νεονύμφων στρωνόταν το τραπέζι από το μεσημέρι και συνεχιζόταν ένα είδος συμποσίου, μέχρι αργά τη νύχτα. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι καλοί επίσημοι αντίγαμοι, εκτός από το φαγοπότι και τους καλεσμένους, είχαν και τα βιολιά.

Κυθρεώτικα Αποκριάτικα έθιμα

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΤ. ΠΕΤΑΣΗ
Δικηγόρου

Ανάμεσα στα διάφορα έθιμα που οι Κυθρεώτες κάτοικοι γιόρταζαν μέχρι πρόσφατα -πριν απ' την τουρκική εισβολή- στην Κυθρέα, με εξαιρετική λαμπρότητα και ευθυμία, συγκαταλέγονται και τα αποκριά-

τικά έθιμα. Για μερικά από τα έθιμα αυτά, που συνήθιζονταν να γίνονται στην κατεχόμενη Κωμόπολή μας, την Κυθρέα και που φυσικό είναι τούτες τις μέρες η θύμηση όλων μας να τα ξαναζωντανέψει μέσα μας,

θα αναφερθούμε στη συνέχεια.

Κατ' αρχή η λέξη αποκριές παράγεται από το «από+κρέας», λέγονται δε και σήκωσες γιατί σηκώνονται από τα τραπέζια μετά τις διασκεδάσεις της Κυριακής της Απόκρεω, όλα τα «μιλλωμένα» φαγητά όπως για παράδειγμα το κρέας και τούτο γιατί την επομένη μέρα άρχιζαν τη νηστεία. Η νηστεία διαρκούσε για πενήντα μέρες μέχρι την Κυριακή του Πάσχα, το γνωστό Πενηντάμερον ή Πενταήμερον ή Πηνητάμερο και τα φαγητά που σερβίρονταν ήταν μόνο νηστήσιμα.

Απαραίτητα συστατικά στοιχεία, τούτες τις μέρες, αποτελούσαν οι μεταμφιέσεις, οι διασκεδάσεις, τα τραγούδια, ο χορός και τα διάφορα παιχνίδια. Αξίζει να σημειωθεί ότι τούτες τις μέρες οι συγγενείς σμίγανε ξανά και το σμίξιμο τούτο είχε ιδιαίτερη σημασία όταν οι συγγενείς βρίσκονταν διάσπαρτοι σε διάφορα μέρη του νησιού.

Ένα στοιχείο απαραίτητο για τις αποκριές -όπως ήδη αναφέραμε- ήταν το

μασκάρωμα (οι μεταμφιέσεις) και τα χορευτικά νούμερα που ακολουθούσαν. Οι νέοι μεταμφιέζονταν σε βρακάδες, σεήχηδες, παπάδες, σε γέροντες και γρηές, σε νύμφες και γαμπρούς, σε αράπηδες και σε τσιγγάνους. Στην Κυθρέα οι μεταμφιεσμένοι, οι «μασκαράδες» όπως λέγονται, επισκέπτονταν όλα τα σπίτια της ενορίας τους, αλλά και σπίτια σε άλλες ενορίες, την νύχτα του Σαββάτου της Απόκρεω και της Τυρινής, όπου χορεύανε διάφορους χορούς. Οι χωρικοί δέχονταν τους μασκαράδες με μεγάλη ικανοποίηση και τους δίνανε ένα μικρό φιλοδώρημα, συνήθως χρήματα όπως καμιά ριάλα ή εικοσάρα την παλιά εποχή. Τους φίλευαν με ότι υπήρχε στο τραπέζι και τσούγκριζαν με αυτούς ένα ποτήρι κρασί.

Το βράδυ της Κυριακής της Τυρινής, οι συγγενικές οικογένειες συγκεντρώνονταν στο σπίτι μιας από αυτές όπου τρώγανε και γενικά διασκεδάζαν. Συγκεκριμένα το μεγάλο τούτο γλέντι σπηνόταν στο μεγάλο

Στην φωτογραφία ομάδα από νέους της Κυθρέας μεταμφιεσμένους σε μασκαράδες σε συγγενικό τους σπίτι.

μακρυνάρι της σάλας. Η διασκέδαση διαρκούσε μέχρι τα μεσάνυχτα ή μέχρι τις πρώτες αυγινές ώρες. Οι παρευρισκόμενοι μετά από μερικές γουλιές κρασί ή κονιάκ

«Καλώς ήρταμεν τζι' ήύραμεν τα σπιθκια τα μεγάλα τζι' απόυ να τρέσειι πό'σω τους το μέλι τζιαι το γάλαν».

Δευτέρα της Καθαράς στα χωράφια του «Ξεροπόταμου» στην Καμάρα Κυθρέας.

ερχόντουσαν στο κέφι, λέγανε αστεία αναμεταξύ τους, χόρευαν κυπριακούς χορούς και τραγουδούσαν διάφορα δίστιχα, όπως το γνωστό κυπριακό δίστιχο:

«Επήσαιν οι σήκωσες τζι' ήρταν οι
Τυρινάες
που τραουδούν οι γέροντες που τραου-
δούν οι ρκάες».

ή
«Εφύσαιν οι σήκωσες τζι' ήρταν οι Τυρι-
νάες
τζιαι μείναςιν οι κορασιές με δίχως τους
αντρά(δες)!».

Τραγουδούσαν εξάλλου διάφορες ευχές, όπως για παράδειγμα:

«Στα σπιθκια που καθούμασταν πέτρα
να μεν ράισει
τζι' ο νοικοτζιύρης του σπιθκιού σίλια
χρόνια να ζήσει.»

Συνήθειο τόχαν -σε ένδειξη ευχαρίστησης και επαίνου- να χτυπούν όλοι οι παρευρισκόμενοι το πηρούνι τους πάνω στο πιάτο μετά από κάθε τραγούδι. Κατά τη διάρκεια του γλεντιού όλοι ανεξαιρέτα θα 'πρεπε να τραγουδήσουν.

Τη νύχτα αυτή, το φαγητό αποτελούσαν κυρίως γαλακτερά και ζυμαρικά όπως: μακαρόνια, ραβιόλες, τομάτσια, χαλλούμια, τυριά, τυρόπιπτες, γιαούρτι, ριζόγαλα, κρέμα με γάλα, αναρή και ένα σωρό άλλες λιχουδιές κατασκευασμένες από γάλα. Απαραίτητο φυσικά το κρασί που δημιουργούσε κέφι και ευθυμία. Τη νύχτα αυτή προσφέρονταν και ειδικά εδέσματα, όπως τα «πουρέκια» για παράδειγμα. Ένα άλλο λαϊκό γλύκισμα που προσφερότανε τούτο το βράδυ ήταν οι «μιλλόπιπτες», δηλ. πίπτες τηγανιτές που παρασκευάζονται με την

χρησιμοποίηση λίπους ή τσίππας. Προσφέρονταν εξάλλου διάφορα άλλα γλυκίσματα, όπως: πσιήδες με το μέλι, πσιήδες με το ζάχαρι και «πίττες της σάτζης».

Την νύχτα της Κυριακής της Τυρινής, ομάδες από νέους και νέες γύριζαν όλα τα σπίτια της ενορίας τους, όπως ήδη προαναφέραμε, και πείραζαν τους οικοδεσπότες, που με τη σειρά τους προσπαθούσαν να καταλάβουν ποιος κρυβόταν κάτω από τη μεταμφίεση. Οι άνδρες, συνήθιζαν να ντύνονται με γυναικείες ενδυμασίες και αντίστροφα οι γυναίκες με ανδρικές ενδυμασίες. Οι «μασκαράδες», σε κάθε σπίτι που πήγαιναν χορεύανε και τραγουδούσαν και κάνανε διάφορες κωμικές κινήσεις. Στο τέλος ζητούσαν από τον οικοδεσπότη και από τους άλλους παρευρισκόμενους να μαντέψουν την ταυτότητά τους. Αφού τούτο τελικά γινόταν ξεσπούσαν όλοι σε φωνές και γέλια.

Ένα διασκεδαστικό έθιμο που συνηθιζόταν να γίνεται τούτο το βράδυ, στην Κυθρέα ήταν το έθιμο της (Δ) ακκανούρας (από το ρ.(δ) ακκάνω=δαγκώνω). Το έθιμο αυτό περιγράφει στο περιοδικό «Κυπριαλός λόγος», τεύχη 27-28, σελ. 128, ο Βουλευτής κ. Πέτρος Στυλιανού. Σύμφωνα με τον κ. Στυλιανού, τούτο το έθιμο διεξαγόταν με τον πιο κάτω τρόπο: Πάνω απ' το στενόμακρο τραπέζι όπου καθόντουσαν για διασκέδαση, τοποθετούσαν οριζόντια και στη μέση του τραπέζιού και πάνω από αυτό σκοινί, δεμένο από τη μια άκρη του δωματίου ίσα με την άλλη. Στο σκοινί επάνω δένανε κάθετα άλλες 4-5 μικρότερες κλωστές που 'φθάναν μέχρι το στόμα των παρευρισκομένων στο τραπέζι. Την άκρη της κάθε μιας απ' τις κλωστές αυτές κρέμαζαν κι' ένα θρασμένο αυγό. Εξάλλου στην έσχατη άκρη του οριζόντιου σκοινιού δένόταν ειδικό σκοινί που κρατούσε ο οικοδεσπότης. Με τούτο το σκοινί, ο οικοδεσπότης κινούσε το οριζόντιο σκοινί και με αυτό τις άλλες κάθετα 4-5 μικρότερες κλωστές που ήταν δεμένα τ' αυγά. Οι παρευρισκόμενοι, μόλις η κλωστή με το αυγό περνούσε μπροστά απ' τη θέση τους, έπρεπε να πιάσουν με το στόμα τους -τα χέρια μέναμε ακίνητα- το αυγό από την

κλωστή. Εκείνος που κατόρθωνε να βάλει το αυγό στο στόμα του, ήταν και ο νικητής.

Το έθιμο αυτό και ειδικότερα η προσπάθεια από τους παρευρισκόμενους να πιάσουν 'το αυγό, πράγμα λίγο δύσκολο, προκαλούσε ευθυμία και αρκετά γέλια στην παρέα.

Τ' αυγά τα άσπρα τα τρώγανε στο τέλος του γλεντιού λέγοντας: Κλείουμε την καρδιά μας με το άσπρο και θα την ανοίξουμε με το κόκκινο! Με τούτο ασφαλώς εννοούσαν πως αρχίζει η περίοδος της νηστείας με τελευταίο μη νηστήσιμο φαγητό το αυγό, και θα τελειώσει η νηστεία με το κόκκινο αυγό της Ανάστασης.

Στη Συρκανιά -που'ναι η ακροτελεύτια ενορία της Κυθρέας προς τον Κεφαλόβρυσο-. Οι βοσκοί είχαν έθιμο στη βδομάδα της Τυροφάγου, να μην φτιάχνουν με το γάλα τους χαλούμια, τυριά ή αναράδες, αλλά να το δίνουν στους κατοίκους της ενορίας τους. Οι βοσκοί συγκεκριμένα αφού αρμέγανε το γάλα, το βάζανε μέσα σε πήλινους κούζους και το φόρτωναν πάνω στ' άλογα τους. Στη συνέχεια κατέβαιναν από τις μάντρες τους με τ' άλογα και τους κούζους γεμάτους γάλα και το διανέμανε σ' όλα τα σπίτια της ενορίας τους. Γυρνούσαν από σπίτι σε σπίτι και δίνανε από μια μέχρι δυο οκάδες γάλα. Οι κάτοικοι έπαιρναν το γάλα και εύχονταν στους βοσκούς να χιλιάσουν τα πρόβατά τους.

Την επομένη μέρα που ήταν η καθαρά Δευτέρα ή Δευτέρα της Καθαράς, όπως συνήθως λέγεται στην Κύπρο, όλοι οι συγγενείς και οι φίλοι συγκεντρώνονταν σ' ένα σπίτι ή το πιο συνηθισμένο στα χωράφια για να κόψουν «την μούττην της Σαρακοστής» όπως λέγανε. Τη μέρα αυτή, όπως συμβαίνει σήμερα τρώγανε φαγητά νηστήσιμα, φαγητά δηλαδή που δεν περιείχαν λίπη και λάδι, όπως για παράδειγμα χόρτα και ελιές. Εκεί στα χωράφια κάθε οικογένεια έπαιρνε τα δικά της φαγητά, που τα στρώνανε χάμω στη γη, πάνω σε μεγάλα ψαδιά. Από κει και πέρα αρχινούσε το γλέντι, ο χορός και το τραγούδι. Πίνανε άφθονο κρασί πούχαν μέσα στα «κολότζια», τσούγκριζαν τα ποτήρια και αντάλλαζαν μεταξύ τους διάφορες ευχές όπως: «Σ' είαν», «Καλόν